

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. Уставно правни основ

Уставни основ за доношење Закона о допунама закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом садржан је у одредби члана 97. тачка 10. Устава Републике Србије, према којој Република Србија уређује и обезбеђује систем у области социјалне и инвалидске заштите, а у вези са одредбом члана 21. став 2, којом је утврђено да се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима, и у одредби члана 69. став 4, сагласно којој све особе са инвалидитетом уживају посебну заштиту, у складу са законом.

II. Разлози за доношење закона

Разлози због којих се предлаже доношење овог закона односе се спречавање дискриминације и омогућавање равноправности, односно остваривања једнаких права особама са инвалидитетом које, због природе своје инвалидности – телесних или сензорних оштећења или болести, нису у могућности да се својеручно потпишу. Ове особе са инвалидитетом нису неписмене, нити имају проблем са разумевањем садржаја различитих писмена, него су, само из разлога своје трајне, физичке инвалидности, у немогућности да се својеручно потпишу, у ситуацијама када се потпис захтева код остваривања неког права, обављања правног посла или пружања неке услуге.

Спречавање дискриминације и остваривање права у складу са потребама особа са инвалидитетом представља трајну опредељеност Републике Србије исказану у приоритетима и циљевима предвиђеним Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији („Службени гласник РС”, број 1/07), Законом о потврђивању Конвенције о правима особа са инвалидитетом („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 42/09), као и другим бројним документима који се односе на унапређење положаја особа са инвалидитетом и спречавање дискриминације по било ком основу. На основу члана 4. тачка 1(б) Конвенције о правима особа са инвалидитетом држава се обавезала да предузме све одговарајуће мере, укључујући и законодавство, у циљу мењања или укидања постојећих закона, прописа, обичаја и праксе који представљају дискриминацију према особама са инвалидитетом.

Наиме, ризици дискриминације, маргинализације и социјалне искључености особа са инвалидитетом имају тенденцију да се увећавају и умножавају те је неопходно континуирано предузети различите мере и активности како би се ови ризици свели на најмању меру. Управо из тог разлога, у поменутих документима, а и самим Уставом Републике Србије, наглашава се да се одредбе закона, прописа, одлуке или посебне мере које се доносе у циљу побољшања положаја особа са инвалидитетом, којима се пружа посебна подршка неопходна за уживање и остваривање њихових права под истим условима под којима их уживају и остварују и друга лица, не сматрају повредом начела једнаких права и обавеза, нити дискриминацијом.

У свакодневном животу, особе са инвалидитетом које због природе своје инвалидности – телесних или сензорних оштећења или болести (слепе и слабовиде особе, особе оболеле од различитих мишићних и неуромишићних обољења или квадриплегије,

као и особе које немају горње екстремитете), нису у могућности да се својеручно потпишу, често су у ситуацији да се од њих захтева да, уместо својеручног потписа, на документа ставе отисак прста или дају пуномоћје другом лицу које би се уместо њих потписало. Овакве ситуације представљају дискриминацију по основу инвалидитета, имајући у виду да се на тај начин прави разлика и врши ограничавање остваривања права, и, у сваком случају, овакво поступање има ефекат нарушавања људских права и слобода особа са инвалидитетом. Ове ситуације најчешће се дешавају у банкама, органима управе, туристичким објектима и другим бројним ситуацијама када се, без обзира да ли је потпис обавезан елеманат неког посла или не, особама са инвалидитетом онемогућава остваривање права из разлога што се као посебан захтев поставља и својеручан потпис који ова лица нису у могућности да дају.

Имајући у виду да могућност употребе печата са угравираним потписом – факсимила у нашем систему није уопште уређена, саме особе са инвалидитетом које су се сусретале са оваквим проблемима су покретале поступке за заштиту равноправности, у складу са Законом о забрани дискриминације („Службени гласник РС”, број 22/09). На основу таквих захтева поступано је и пред Повереном за заштиту равноправности, који је у свом мишљењу датом поводом случаја онемогућавања коришћења факсимила пред општинском управом, указао на одредбе Конвенције о правима особа са инвалидитетом ратификоване 2009. године, Устава РС, Закона о забрани дискриминације и Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом. Мишљењем је наведено да је „неспорно да прописима није изричито регулисана могућност и начин овере факсимила лицима која нису у стању да се потпишу. Евидентно је, међутим, да се онемогућавање употребе факсимила, односно потписа који има алтернативни облик, нарушава начело једнаких права и обавеза, те оваква пракса у потпуности онемогућава особе са инвалидитетом које не могу да се потпишу, да остваре сва она права која су условљена овером потписа. Имајући то у виду, евидентно је да су штетне последица које изазива одбијање оверавања отиска факсимила као потписа особа које не могу да се потпишу, несразмерно велике, те с обзиром да ниједним законом није забрањена употреба и овера факсимила, Повереница за заштиту равноправности указује да је неопходно омогућити особама са инвалидитетом које не могу да се потпишу, да овере отисак факсимила као свој потпис пред надлежним органом.” Без обзира на оваква схватања, имајући у виду да материја није регулисана ни једним прописом, у пракси се особама са инвалидитетом редовно онемогућава остваривање права и захтева потписивање отиском прста или се врши дискриминација на други начин, те су представници Националне организације особа са инвалидитетом Србије и Савеза слепих Србије и покренули иницијативу за решавање овог проблема на адекватан начин.

Омогућавањем употребе печата са угравираним потписом – факсимила, код обављања различитих послова и остваривања права, омогућава се и приступачност која, у најширем смислу, према социјалном моделу, није само чин или стање већ је слобода избора да се уђе, приступи, комуницира или на неки други начин користи основно људско право. Због тога се проблем приступачности не тиче само уклањања физичких баријера, већ захтева од креатора политике да развију системска решења која појам приступачности посматрају као део појма приступ, где је просторна приступачност само елемент целокупног права на приступ и учешће свих грађана, па тако и особа са инвалидитетом. Развијање приступа првенствено захтева идентификацију и уклањање баријера које постоје у друштву (баријере се могу разврстати на архитектонске, информацијско-

комуникацијске и социјално-економске баријере). У овом случају баријера је немогућност давања својеручног потписа, а та баријера се превазилази оваквом мером, односно прописивањем омогућавања употребе факсимила као својеручног потписа у ситуацијама када је то потребно.

У складу са наведеним, правно регулисање области којом би се омогућило коришћење факсимила као својеручног потписа, омогућава се: поштовање урођеног достојанства, индивидуална самосталност и независност особа са инвалидитетом; пуно и ефикасно учешће и укључивање у друштво; уважавање разлика и прихватање особа са инвалидитетом као дела људске разноликости; доступност; остваривање једнаких могућности и равноправност особа са инвалидитетом, односно унапређење положаја особа са инвалидитетом до позиције равноправних грађана који уживају сва права и одговорности.

У смислу могућности да се проблем реши и без доношења акта и питања зашто је доношење акта најбољи начин за решавање проблема потребно је нагласити да доношење овог закона једини начин регулисања до сада нерегулисане области употребе факсимила, са циљем омогућавања да све особе са инвалидитетом остваре права равноправно са другима, у различитим поступцима пред органима јавне власти и код пружалаца различитих услуга. Овакав начин остваривања права је једини начин на који се случајеви дискриминације у овој области онемогућавају.

III. Објашњење основних правних института и појединачних решења

Чланом 1. овог закона врши се допуна члана 11. Закона о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, број 33/06) који се односи на посебне случајеве дискриминације у поступцима пред органима јавне власти, и то на начин да се у ставу 2. додаје нова тачка 3) којом се дискриминацијом сматра и ускраћивање употребе печата са угравираним потписом – факсимила као својеручног потписа особи са инвалидитетом која због трајних последица телесног или сензорног оштећења или болести није у могућности да се својеручно потпише. Досадашње тач. 3) и 4) постају тач. 4) и 5).

На овај начин се омогућава употреба факсимила у свим поступцима органа јавне власти, под којима се, у складу са овим законом, подразумевају државни органи, органи територијалне аутономије и локалне самоуправе, организације којима је поверено вршење јавних овлашћења, као и правна лица које оснива или финансира у целини, односно у претежном делу, Република, територијална аутономија или локална самоуправа.

Чланом 2. врши се допуна члана 13. став 5. тако што се додаје нова тачка 3) којом се ускраћивање употребе печата са угравираним потписом – факсимила као својеручног потписа особи са инвалидитетом која због трајних последица телесног или сензорног оштећења или болести није у могућности да се својеручно потпише, предвиђа као облик дискриминације по основу инвалидности у погледу доступности услуга. Овакво дефинисање услуге подразумева најшири појам, те су обухваћени и до сада већ уочени случајеви онемогућавања употребе факсимила у банкама, туристичким објектима и на другим сличним местима.

Чланом 3. додаје се нови члан 38а. на основу кога се прописује посебна мера за подстицање равноправности особа са инвалидитетом, као активност усмерена ка стварању

једнаких могућности, а на основу којег се органи јавне власти и правна и физичка лица која у оквиру своје делатности пружају услуге задужују да, у циљу стварања једнаких могућности, омогуће употребу печата са угравираним потписом – факсимила као својеручног потписа особама са инвалидитетом које због трајних последица телесног или сензорног оштећења или болести нису у могућности да се својеручно потпишу.

Чланом 4. врши се допуна казних одредаба, тако што се прописује казна за непоштовање омогућавања употребе факсимила у погледу доступности услуга (у вези са спровођењем члана 2. овог закона који се односи на допуну члана 13. став 5. тачка 3)).

Чланом 5. уређује се ступање на снагу закона осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

IV. Процена финансијских средстава

За спровођење овог закона нису потребна финансијска средства.